

Jest to dokument stanów litewskich wydany dla strony polskiej. Listę delegatów litewskich wymienionych w dokumencie rozpoczyna biskup wileński Walerian Protasewicz, zamyka zaś Hieronim Opachowski, pisarz miasta Wilna. Wykazowi imiennie wymienionych dostojników odpowiada 78 pieczęci odcisniętych w wosku czerwonym oraz zielonym, przywieszonych do dokumentu na 47 sznurach⁵.

Zbiory archiwalne przechowywane w AGAD są obecnie zaledwie namiastką wielkiego bogactwa istniejącego w tym archiwum przed drugą wojną światową. Ocalone z jej pożogi skarby archiwalne są dziś doceniane przez społeczność międzynarodową, czego wyrazem są wpisy na Listę Światowego Dziedzictwa Programu UNESCO „Pamięć Świata”. Symboliczny jest ostatni z nich, honorujący akt unii lubelskiej tworzącej Rzeczpospolitą, a zarazem doceniający instytucję przechowującą ten zabytek kultury — Archiwum Główne Akt Dawnych, będące nie tylko archiwum państwa polskiego, ale też depozytariuszem wspólnego dziedzictwa kulturowego dawnej Rzeczypospolitej.

Jacek Krochmal

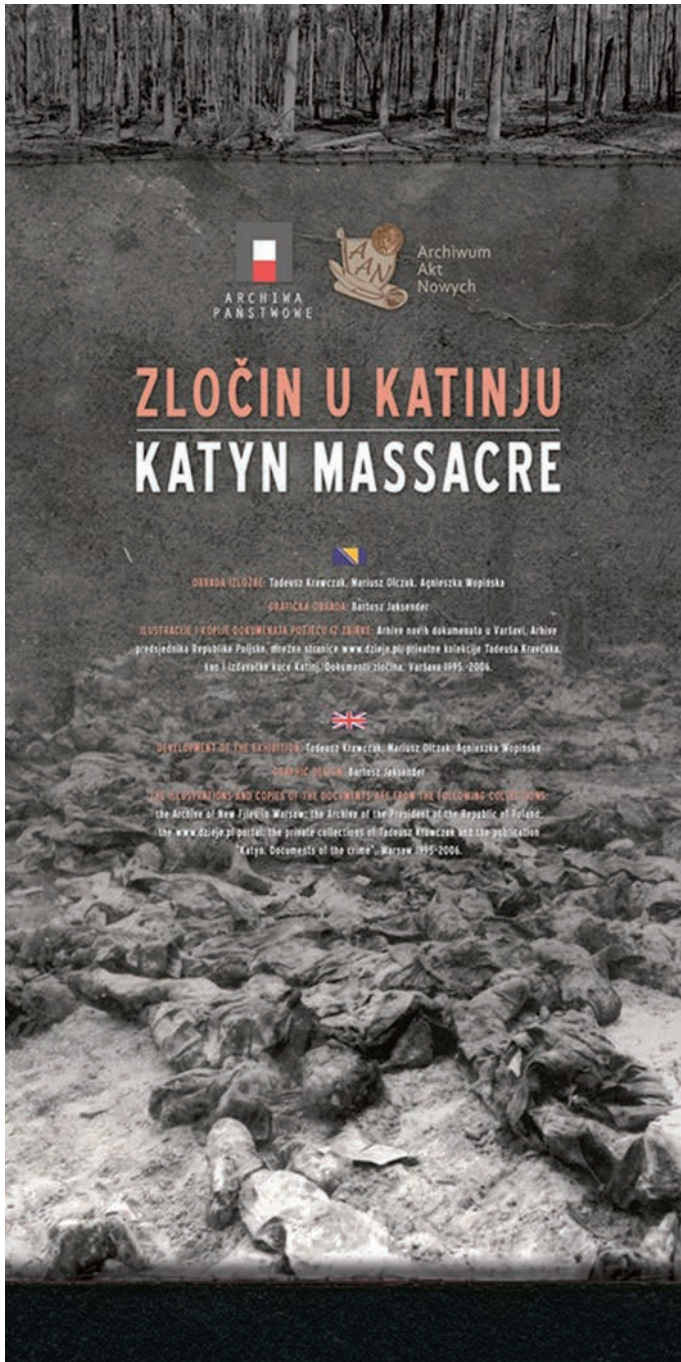
(Warszawa, Archiwum Główne Akt Dawnych)

WYSTAWA O ZBRODNI KATYŃSKIEJ PREZENTOWANA W SARAJEWIE

W dniu 13 kwietnia 2018 r. w Sarajewie, stolicy Bośni i Hercegowiny, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych oraz dyrektor Archiwum Państwowego Bośni i Hercegowiny dokonali otwarcia wystawy archiwalnej poświęconej zbrodni katyńskiej z 1940 r. Ekspozycja została przygotowana przez Archiwum Akt Nowych w Warszawie we współpracy z Naczelną Dyrekcją Archiwów Państwowych. Uroczystość zorganizowano w symbolicznym dla Polaków Dniu Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej (13 kwietnia). Odbędzie się ona w siedzibie Muzeum Narodowego Bośni i Hercegowiny, z udziałem współgospodarza wydarzenia — Adamira Jerkovicia, dyrektora Archiwum Państwowego Bośni i Hercegowiny, oraz Ambasadora RP w Sarajewie Andrzeja Krawczyka.

Ekspozycja była rezultatem współpracy między archiwami Polski oraz Bośni i Hercegowiny, prowadzonej od 2013 r. Została przygotowana na podstawie dokumentów archiwalnych zgromadzonych w Archiwum Akt Nowych, jak też w innych instytucjach pamięci w Polsce, w tym w Archiwum Prezydenta RP.

⁵ Na temat niedawno odkrytej pieczęci pod dokumentem, zob.: J. Król-Próba, *Nieznana pieczęć...*, s. 255–258.

Plansza tytułowa wystawy

Uroczystość otwarcia wystawy w gmachu Muzeum Narodowego Bośni i Hercegowiny,
13 kwietnia 2018

Przemówienie Ambasadora RP w Bośni i Hercegowinie dr. Krzysztofa Krawczyka
w czasie uroczystości otwarcia wystawy, 13 kwietnia 2018

Przemówienie Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych dr. Wojciecha Woźniaka w czasie uroczystości otwarcia wystawy, 13 kwietnia 2018

Uroczystość otwarcia wystawy, 13 kwietnia 2018

Na 15 planszach przedstawiono przebieg wydarzeń, poczynając od osadzenia w niewoli sowieckiej tysięcy żołnierzy i oficerów Wojska Polskiego i Policji po agresji ZSRR na Polskę we wrześniu 1939 r. Na kolejnych planszach przedstawiono podjęcie przez władze sowieckie decyzji o wymordowaniu polskich jeńców w marcu 1940 r., egzekucję ponad 22 tys. osób, odkrycie przez armię niemiecką grobów w Katyniu w 1943 r., ekshumacje przeprowadzone przez stronę niemiecką, politykę władz sowieckich ukrywających prawdę o zbrodni i jej ujawnienie w latach 90. XX w., w tym przekazanie do zasobu polskich archiwów państwowych przez stronę rosyjską kluczowych dokumentów ujawniających sprawców zbrodni. Końcowa część wystawy została poświęcona przybliżeniu miejsc i form pamięci o wydarzeniach katyńskich.

Przygotowanie i przeprowadzenie trwającej niemal trzy miesiące operacji wymordowania polskich jeńców wojennych było zorganizowanym i zamierzonym działaniem centralnych władz ZSRR. Ofiarami zbrodni padły osoby stanowiące elitę intelektualną, państwową i wojskową II Rzeczypospolitej. Ekspozycja udostępniona mieszkańcom Sarajewa stanowiła zatem swoiste *memento mori* i była źródłem refleksji nad wydarzeniami z przeszłości oraz lekcją historii dla przyszłych pokoleń. Stanowiła też nawiązanie do zbrodni na ludności Srebrenicy dokonanej w 1995 r., która została przypomniana społeczeństwu polskiemu w 2013 r., w trakcie prezentowanej wówczas w Warszawie wspólnej wystawy archiwów obu państw.

Wystawa katyńska przygotowana przez stronę polską została zaprezentowana nie tylko w Sarajewie, lecz także w Srebrenicy, miejscu symbolicznym dla strony bośniackiej, w którym doszło do zbrodni ludobójstwa dokonanej przez oddziały serbskie na miejscowej ludności muzułmańskiej.

Przypomnienie tragedii polskich oficerów wymordowanych w 1940 r. spotkało się z dużym zainteresowaniem zwiedzających oraz znalazło się w kilku tytułach prasowych ukazujących się w Bośni i Hercegowinie.

Anna Krochmal

(Warszawa, Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych)